

1 FEBRUARI 1918.

AFLEVERING 10.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 5.75.

DE WULP.

SOMBER eenkleurig grijs lag het wijde Brabantsche landschap. Uren aaneen was er een scherpe en kille regen gevallen uit loodgrauwe luchten, waarvan de rafelige zoomen laag langs den horizon gleden. Geen leeuwerik wilde omhoog, geen lijster verbrak met zijn forsche en heldere tonen de zware stilte en zelfs de geelgors, hoe gehard die ook moge zijn, scheen met stomheid geslagen onder invloed van het gure Mei-weer.

Tegen den middag pas begon zich het eerste brokje blauw te vertoonen, dat spoedig in omvang toenam en in minder dan geen tijd waren de dichte wolken weggevaagd. Snel en volkomen was de overwinning geweest, zooals alleen een lentedag die behalen kan.

Met de eerste zonnestralen was er ook weer leven en beweging in de natuur gekomen; het eentonige deuntje van de geelgors verstomde geen oogenblik meer en verschillende andere vogelsoorten deden al evenzeer haar best, de schade van den triesten morgen in te halen.

Van vlak achter het jonge en dichte naaldbosch kwam een zuiver, helder

en vol fluiten, dat alle andere klanken scheen te willen overstemmen. Nog eens weer daverde dat nieuwe forsche en trillende geluid door de lucht en even later verscheen er een groote grijze vogel boven de boomtoppen. Met sterk hellend lichaam en met hangende pooten werkte het dier zich bijkans loodrecht omhoog; de vleugels sloegen daarbij snel, bijna trillend en bleven steeds boven den romp gericht.

Al spoedig kwamen de wieken tot rust en langzaam en vol gratie zweefde de vogel omlaag en daarbij werden de krachtige fluittonen weer ingezet, eerst lang en laag en allengs korter en hooger.

Even verdween het dier achter het donkere groen van het pijnbosch; daar verstomde het geluid pas, doch op dat zelfde oogenblik verscheen het ook weer met sterk klimmende beweging. Toen eindelijk de begane grond weer bereikt was, was het alsof er iets moois verdwenen was, iets, dat in een woeste en verlaten streek niet dan noode gemist kan worden.

Het liefdesspel en het liefdeslied van den wulp was het geweest, dat oog en oor een wijle geboeid had.

Lang hield de ingetreden stilte niet aan; van één, van drie, van alle kanten weerklonk hetzelfde geluid, krachtig of zwak, al naar den afstand. Niet zelden waren er tien wulpen tegelijk druk doende.

Het was ook wel een streek, zooals de wulpen die bij voorkeur voor broedplaats kiezen. Tusschen de aangelegde naaldboschen, die zich aan den gezichtseinder als een duinenrug tezamenrijden, strekten zich ruime heidevelden uit met krom, stevig opslaghout en de grootere en kleinere plassen droegen er niet weinig toe bij, de groote vogels te lokken. Een heerlijk terrein is het nog, het woeste landschap van bezuiden de Maas!

Maar ook daar gaat de ontginning snel haar gang; hap na hap wordt er uit de heidevelden weggevreten; een betere afwatering doet daar nog het hare aan toe en in menige streek gedijen thans klaver en gras, rogge en haver, waar eeuwen aaneen heide en gagel schier oppermachtig heerschten.

Door al de ontginningen verdwijnt tevens langzaam maar zeker de wulp, die slechts met een uiterst beperkt aanpassingsvermogen is toegerust. Waar kieviten, tureluurs en grutto's nog niet onmiddellijk tot verhuizen overgaan, als hun broedplaats van aanzien en van bestemming verandert, verlaten de wulpen een streek, zoodra die in cultuur gebracht wordt, al hebben zij zich er ook eeuwen aaneen thuis gevoeld.

Nog is de tijd verre, dat de laatste heidevelden en de laatste wulpen van daar verdwenen zullen zijn en indien het ooit zoo ver mocht komen, rest dezen vogels in ons land nog alleen een smalle strook, voor ontginning niet vatbaar, het duinengebied.

Want langs de geheele Noordzeekust broedt de wulp en het talrijkst wel op plaatsen, waar plassen of vochtige valleien zijn struggle for life vergemakkelijken. Vroeg in het voorjaar komt de groote vogel er gewoonlijk zijn opwachting

maken en het moet al een zeer ongunstige lente zijn, indien het wulpengejoel niet voor half Maart wordt vernomen.

Als regel verschijnt de wulp op zijn broedplaatsen, als het nieuwe leven hem reeds geheel vervult en meermalen gebeurt het, dat de eerste paren zich druk jubelende op de hooge duintoppen laten neervallen. Statig stappen zij dan over de duinkammen en -toppen en van af de hoogste punten houden de dieren veelal hun vlieg oefeningen, zoo zeer getuigende van vlugheid en van kracht.

Waar het blijde lenteleven zoo vroeg in het seizoen zijn volle ontwikkeling heeft bereikt, ligt het voor de hand, dat ook de eigenlijke broedtijd niet laat kan vallen. En inderdaad, in Maart worden de eerste nesten al aangetroffen, groote en vrij diepe kuilen, zonder eenige bekleeding nog. Het zijn evenwel niets dan speelnesten, waarvoor de wulp een bijzonder zwak schijnt te hebben.

In de eerste dagen van April evenwel wordt een nest gebouwd, waaraan meerdere zorg besteed wordt. Een dikke laag dor gras, helm en mos wordt in de holte aangebracht en indien een nest eenmaal zoo ver gevorderd is, wordt het niet licht meer in den steek gelaten. Al spoedig wordt dan het eerste ei gelegd, groot en donker grijs-groen van kleur met een weinig donkerder vlekken en dikwijls met eenige grijs-zwarte streepjes, vooral aan het stompe einde. In kleur en in teekening komen de wulpeneieren vrij nauwkeurig overeen met die van grutto's; trouwens, ook wat levenswijze betreft, zijn de beide vogels zeer na aan elkaar verwant.

Wulpennest. Foto A. BURDET.

Vier eieren vormen een compleet legsel en evenals de meeste steltloopers dat doen, schikt ook de wulp die eieren met de grootste zorgvuldigheid. Alleen scholeksters en kluiten zijn in dat opzicht veel slordiger. Tusschen het leggen van het eerste en het laatste ei verloopt minstens een week. Een merkwaardigheid van wulpeneieren is nog, dat de schaal dikwijls grooter is dan voor den inhoud noodig geacht kan worden. Eierenzoekers onderzoeken de deugdelijkheid van hun vondst in den regel, door elk ei in een vasten stand in stilstaand water onder te dompelen. Bij kievitseieren faalt die proef zoo goed als nimmer; pasgelegde wulpeneieren daarentegen geven meermalen den indruk, alsof het broedproces reeds vrij ver gevorderd zou zijn. De groote luchtblaas aan het stompe einde heeft daaraan alleen schuld.

Hoewel de eigenlijke legtijd in de eerste helft van April valt, worden er ieder jaar nog einde Mei of begin Juni onbebroede wulpeneieren gevonden,

waarschijnlijk afkomstig van vogels, die hun eerste legsel of legsels verloren hebben zien gaan. Ook plaatselijk doen zich vrij sterke verschillen voor; in de Haarlemsche duinen b.v. begint de legtijd in de meeste jaren tusschen 5 en 10 April, terwijl de wulpen op Texel zelden voor half April tot leggen overgaan.

Wat de keuze der nestplaats betreft, daarin gedragen de wulpen zich zeer verschillend. Soms worden de nesten aangetroffen op of bij den top van hooge duinen, 15 Meter of meer nog boven den zeespiegel; een anderen keer weer aan den voet der hellingen of in vrij drassige dalen. Met een omgeving van mos of helm nemen zij al evenzeer genoegen als met een nestplaats tusschen viooltjes

Wulp zijn nest naderend.

Foto A. BURDET.

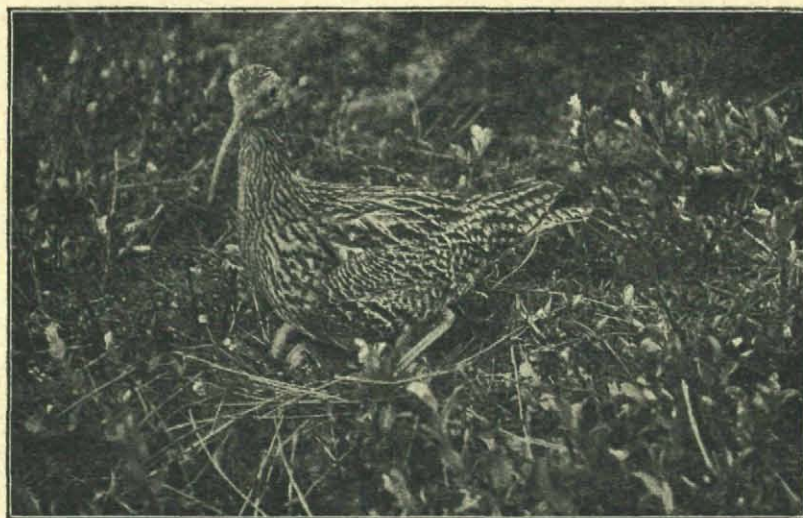
of duinroosjes, kruipwilg of duindoorns, heide of lang dor gras. Alleen in cultuur gebrachte perceelen mijden zij angstvallig.

Goed verscholen ligt een nest bijna nimmer — alleen de nesten tusschen heide kunnen daarop een uitzondering maken — maar desondanks wordt het niet licht gevonden. In de eerste plaats vloeit dit voort uit het feit, dat wulpen nergens in zoo grooten getale voorkomen, dat het zoeken voor den voet succes zou kunnen opleveren en in de tweede plaats leggen de schuwheid en de voorzichtigheid van den vogel haast onoverkomelijke bezwaren in den weg.

Heel den dag door houdt het mannetje scherp de wacht en zijn alarmkreten bij het naderen van gevaar, doen het wijfje onmiddellijk het nest verlaten. Daarenboven is het wijfje zelf niet minder waakzaam en men dient wel de

uiterste omzichtigheid in acht te nemen, indien men ongemerkt naderbij wil komen. Menschen, die hun eigen geluid graag hooren — en zoo zijn er onder alle omstandigheden, — behoeven niet eens de proef te nemen.

Weet men de nadering zóó te regelen, dat noch het mannetje, noch het wijfje argwaan koestert, dan heeft men een goede kans, den vogel op niet te grooten afstand van het nest te zien vluchten. Onhoorbaar glijdt hij dan weg, laag over den grond en indien het wit van de stuitvlek niet de aandacht op den vogel vestigde, was er alle kans, dat het grijze dier nog onzichtbaar bleef tegen den achtergrond van mos en helm en zand. Op behoorlijken afstand van het nest pas zet de vluchtende wulp zijn klaagtonen in en daarbij gaat menigmaal gepaard

Wulp zich neerzettend.

Foto A. BURDET.

òf een zwenken òf een omhoog vliegen, als wilde de vogel op die plek pas van zijn aanwezigheid doen blijken.

Meermalen gebeurt het ook, dat het wijfje, plotseling gevaar ziende in haar onmiddellijke omgeving, van geen opvliegen meer wil weten. En terecht, immers het vliegende dier zou niet onopgemerkt kunnen blijven en alleen door volkomen stil te blijven zitten, kan het gevaar wellicht nog afgewend worden. De vogel drukt zich dan plat op den grond, zoodat zijn rug ongeveer met den rand van het nest gelijk komt te liggen, trekt den langen nek in en met angstig bewegende oogen wacht hij, welke gevolgen zijn handelwijze zal hebben. Dat het dier gewoonlijk aan de aandacht ontsnapt, behoeft ternauwernood gezegd te worden.

In een Engelsch werk over vogels wordt de vraag ter sprake gebracht, of misschien het wijfje van den wulp alleen, dan wel beide vogels zich met het broeden belasten. De schrijver meent, dat daarop wel moeilijk antwoord te geven

zal zijn, omdat het niemand zal gelukken, den broedenden vogel op het nest te schieten. In Holland evenwel zijn er wulpen genoeg, die zich gemakkelijk met de hand van het nest zouden laten grijpen! Maar ik raad ieder in gemoede, zich daaraan niet te wagen; van schrik zal de wulp nest en eieren onherroepelijk in den steek laten. En het is toch al lang een uitgemaakte zaak, dat ook het mannetje zich met het bebroeden der eieren inlaat.

Na ongeveer vier weken verschijnen de jongen, vrij donkere, bruinachtige en donzige wezentjes, die al spoedig na hun geboorte het nest voor goed verlaten.

Tijdens het broeden en het verzorgen der jongen is er een groote verandering gekomen in het geluid der oude vogels. Het joelende er van is verdwenen en heeft plaats gemaakt voor iets klagelijks, dat het best wordt weergegeven door den Franschen naam courlis. Ook het Engelsche curlew is niet slecht gekozen en is in elk geval een veel betere klanknabootsing dan ons wulp. Het Schotsche whaup mag zich al evenmin op zuiverheid beroemen. Nog voor ze ter wereld zijn gekomen, uiten de jongen een geluid, dat nauwkeurig aan dat der oude vogels beantwoordt; alleen is het natuurlijk veel zwakker. Wie het wil vernemen, moet eens aangepikte eieren tegen het oor houden. Het krassen van den eitand tegen de binnenzijde van de schaal wordt herhaaldelijk onderbroken door het bekende, gerekte fluiten.

Evenals bij snippen en grutto's hebben de jonge wulpen bij hun geboorte een zeer normaal snaveltje, ongeveer een cM. lang. In den tijd van enkele weken groeit dat uit tot den langen en krommen snavel, zooals onder alle vogels alleen de wulpen dien dragen. Ook het bruin van den rug begint snel te verbleeken en tegen den tijd, dat ze vluchtig worden is het eigenaardige wulpenkleed voor den dag gekomen, een weinig donkerder wellicht dan dat der oudere vogels. Kleur en vormen der wulpen zijn zoo algemeen bekend, dat ik meen, daar niet verder op te moeten ingaan.

Zoodra de jongen op eigen beenen kunnen staan, of wat juister is, op eigen wieken kunnen gaan, wordt de broedplaats verlaten. Enkele gezelschappen blijven nog op de hogere gronden omzwerven, waar zij zich dan vooral aan de zwarte bessen der kraaiheide te goed plegen te doen. Verreweg het grootste deel van de in ons land broedende wulpen keert einde Juni of begin Juli naar den zeekant terug, dien zij alleen voor den duur van den broedtijd den rug hebben toegekeerd. Maar in die korte periode verlaten zij de rijke voedselplaats ook voor goed en nog nooit is het mij mogen gelukken, een wulp te ontmoeten, waarvan met eenige zekerheid kon worden gezegd, dat hij onderweg was van het broedterrein naar de buitendijksche gronden of omgekeerd. Er dient dus in het voorjaar een algeheele verandering te komen in de voeding; in de plaats van de vele zeediertjes komen dan de insecten en larven, zoowel van de droge als van de drassige gronden.

Zoodra de wulpen van hun broedterreinen zijn teruggekeerd, valt er ook een tamelijk drukke trek dezer vogels te constateeren. In Juni nog, maar voornamelijk

in Juli en bij voorkeur laat in den avond trekken ze in grootere of kleinere troepen over, steeds druk roepende. 't Is wel niet het trillende, joelende of klagende geluid van enkele weken terug, doch de vogels zijn er steeds duidelijk genoeg aan te herkennen. In Maart en April heeft weer een dergelijke trek plaats, doch in omgekeerde richting natuurlijk.

Op de wadden en op andere met modder bedekte buitendijksche velden verzamelen de wulpen zich in den nazomer in ontelbare massa's. Bij eb verspreiden zij zich over de geheele oppervlakte, zoodat hun aantal dan niet zoo zeer in het oog springt. Nauwelijks evenwel komt de vloed op, of de vogels worden verdreven, waarbij zij alle in dezelfde richting wegtrekken. Wie op de Waddenzee heeft rondgevaaren, moet ze wel hebben opgemerkt; nu eens enkele

De wulp koestert zijn jong.

Foto A. BURDET.

vogels, dan weer een eenzaam exemplaar, soms ook slierten van meer dan dertig stuks. En al die dieren verzamelen zich op droogliggenden grond, waar zij den bodem geheel schijnen te bedekken. De eilandbewoners, die op alle verschijnselen in hun omgeving letten, weten wel, dat de kentering in het getijde is ingetreden, zoodra het drukke roepen der wulpen vernomen wordt. Zoolang de dieren op de moddervlakte azen, verraden ze hun aanwezigheid ternauwernood.

Later in den herfst neemt het aantal wulpen wel aanzienlijk af, doch vele blijven hier overwinteren, wat met weinig bezwaren gepaard gaat, zoolang er geen strenge vorst invalt. Gebeurt dit wel, dan is de ellende niet te overzien; met den dag vermageren en verzwakken de dieren en het meerendeel is al spoedig niet meer bij machte, betere oorden op te zoeken. Verwonderlijk snel leven die armoedige dieren weer op, zoodra de dooi zich doet gelden; druk

roepende jachten ze tusschen de ijsschollen door, teneinde door stevig voedsel de verloren krachten zoo spoedig mogelijk te herwinnen.

Ook te midden van den broedtijd is deze vogelsoort steeds op de wijde moddervlakte aanwezig; zoo goed als al die wulpen zijn jonge vogels, die nog geen eigen huishouden hebben opgericht.

Het verbreidingsgebied van den wulp strekt zich uit over bijna de geheele noordelijke helft van Europa en Azië, vanaf den Atlantischen tot aan den Grooten Oceaan. Als regel is de snavel der Oostersche vogels iets langer dan die der onze, doch ook de hier broedende wulpen, vooral de wijfjes, kunnen met een formidabelen snavel zijn toegerust. Een lengte van 12 cM. is geen zeldzaamheid.

Ik weet niet, of ringproeven reeds hebben uitgemaakt, van welke nationaliteit de wulpen zijn, die aan onze kusten overwinteren, maar afgaande op wat van andere vogelsoorten bekend is geworden, mag men wel aannemen, dat zij van verre zijn komen afzakken. Over de vogelverhuizingen is het laatste woord nog lang niet gesproken en geschreven!

J. DRIJVER.

MYCOLOGISCHE AANTEKENINGEN.

HOEWEL eenigszins laat, zou ik ook nog gaarne het een en ander over mycologische vondsten van het voorlaatste seizoen willen vertellen. Met het doel een verzameling van Nederlandsche Fungi aan te leggen, heb ik met mijn collega's C. van Overeem en D. de Haas rijkelijk materiaal verzameld en zoo konden wij, dank zij vele excursies, doch ook giften van andere personen, in Maart 1917 ca. 500 soorten inschrijven. De hoogere zwammen (Basidiomyceten) zijn meest op formaline, de lagere (Ascomyceten, Hyphomyceten etc.) op alcohol of droog bewaard. De koper-sulfaat-formaline methode, door Mej. Cool beschreven, is zeer goed om de kleur te behouden.

Steeds is er naar gestreefd zoo volledig mogelijk te conserveeren, terwijl, indien doenlijk, afbeeldingen en beschrijvingen gemaakt zijn.

Ook de Myxomyceten en Lichenen zijn in het studiegebied opgenomen.

Van alles iets te vertellen zou te veel plaatsruimte vergen en daarom heb ik een greep uit den rijken voorraad gedaan en mij meestal tot de interessante of zeldzame soorten bepaald. Van de Myxomyceten zijn een 30-tal soorten verzameld.

Een mooie vondst was *Badhamia panicea* Rost met zittende, grijze sporangia, bijna gladde bruinviolette sporen en sterk verbreed capillitium, wat typisch is voor het geslacht *Badhamia*. Deze soort staat niet vermeld in den Catalogue van prof. Oudemans. Een tweede soort *Badhamia utricularis* Berk. met trosvormig samenhangende grijze sporangia, eveneens verbreed capillitium, doch